

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Визначено сутність понять “ресторанне господарство”, “ресторанний бізнес” та “громадське харчування”. Виділено види закладів ресторанного господарства, які здійснюють вплив на бухгалтерське відображення діяльності підприємств цієї галузі

Постановка проблеми. Ресторанне господарство – вид економічної діяльності суб'єктів господарювання щодо виготовлення та продажу продукції власного виробництва та купівельних товарів, які призначені для споживання на місці, з організацією дозвілля або без нього.

Розвиток ресторанного господарства сприяє збільшенню доходів бюджету, створенню нових робочих місць, розвитку інфраструктури і, загалом, розвитку третинного сектора економіки. Тому, одним із пріоритетних завдань держави має стати розвиток сфери ресторанного господарства.

Дослідивши ситуацію щодо розвитку вітчизняного ресторанного господарства, слід відмітити, що кількість закладів ресторанного господарства в Україні останніми роками має тенденцію до зменшення. Така ситуація пов'язана з кризою минулих років, яка відняла у рестораторів близько 20 % клієнтів. Але, поряд із цим безпосередньо значний вплив здійснює також невідповідність якості продукції цінам на неї.

Вирішення проблеми ефективного розвитку та економічного зростання підприємств ресторанного господарства неможливе без удосконалення системи бухгалтерського обліку з урахуванням особливостей діяльності підприємств цієї галузі.

Головною особливістю діяльності закладів ресторанного господарства є одночасне поєднання процесів виробництва, торгівлі та сфери послуг. Безпосередньо така специфіка виду діяльності зумовлює певні особливості в системі бухгалтерського обліку, які полягають у поєднанні методики облікового відображення діяльності підприємств промисловості та торгівлі. Така ситуація зумовлює виникнення значної кількості проблемних питань в процесі відображення діяльності підприємств досліджуваної галузі. Тому, при побудові методики відображення їх діяльності слід враховувати не тільки загальні особливості галузі, але й особливості діяльності різних видів закладів ресторанного господарства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останнім часом питання ресторанного господарства досягло широкого розповсюдження. В наукових виданнях опубліковано значну кількість статей присвячених ресторанному господарству.

Проблеми економіки та управління закладами ресторанного господарства, в тому числі бухгалтерського обліку і контролю розглядали такі вчені, як: В. Архинська, М. Білуха, Є.І. Буличова, Ф.Ф. Бутинець, Г.В. Блакита, В.І. Волинець, В. Ворона, О.М. Германенко, Т.О. Захарчук, І.О. Карпенко, Л. Котенко, Р. Назарбаєва, В. Новодворська, В. Оспіщев, Н. Панасенко, Т.І. Плоскова, І.Я. Романків, Л. Солошенко та ін.

Метою проведеного дослідження є визначення сутності ресторанного господарства, ресторанного бізнесу та громадського харчування, а також визначення видів закладів ресторанного господарства, які здійснюють вплив на бухгалтерське відображення діяльності підприємств цієї галузі.

Викладення основного матеріалу дослідження. Одним із проблемних питань в ресторанному господарстві є відсутність єдності в термінології. Так, для окреслення характеристик цієї галузі діяльності застосовуються різні підходи.

На сьогодні широко використовується таке поняття як “сфера громадського харчування” (Т. Захарчук, І. Комборот [6], В.В. Новодворська, С.В. Присяжнюк [11] та ін.). Разом з тим вчені у своїх працях використовують такі словосполучення, як “ресторанний бізнес” (С.В. Козловський [9], С.В. Семенюк [9], О.М. Кудирко [9], А. Коваленко [8] та ін.), “ресторанна справа” (І.В. Скавронська [16], Я.М. Сало [15]), “ресторанне господарство” (Н.П. Воробйова [3], В. Горностаєва [4], Н. Дзюба [5], В.В. Новодворська [12], Н. Панасенко [12], С.В. Присяжнюк [12], І.Я. Романків [14], Л. Тетянич [18], Н.В. Смірнова [17] та ін.).

Неоднозначне розуміння сутності цих понять призводить до необ'єктивного сприйняття специфіки такої сфери діяльності. Задля уникнення непорозуміння в практичній діяльності закладів ресторанного господарства вважаємо за необхідне детально розглянути сутність вищезазначених категорій.

Архіпов В.В., Смірнова Н.В. вважають, що визначення термінів “ресторанне господарство”, “ресторанний бізнес” передбачає функціонування підприємств лише в комерційній сфері, основною метою діяльності яких є отримання максимального прибутку.

Так, Архіпов В.В. зазначає “підприємства ресторанного господарства є чисто комерційними (ресторани, шашличні, вареничні, піцерії, бістро та ін.), але разом з тим розвивається і громадське харчування: їдальні при виробничих підприємствах, студентські, шкільні. З'являються комбінати, фірми, які беруть на себе завдання організації громадського харчування [2, с. 7]”.

Смірнова Н.В. наголошує: “визначення терміну “ресторанне господарство” передбачає функціонування підприємств лише в комерційній сфері, проте функціонують ще і обслуговуючі підрозділи харчування в структурі промислових, сільськогосподарських підприємств та бюджетних установ” [17].

Ця група дослідників поділяє думку, що поняття “ресторанне господарство”, “ресторанний бізнес” принципово відрізняються від поняття “громадське харчування”. При чому основною відмінністю між ними є те, що перша група підприємств діють з метою отримання прибутку, а підприємства громадського харчування – без цієї мети та виконують соціальну функцію. У зв'язку з цим до складу ресторанного господарства відносяться ресторани, шашличні, вареничні, піцерії, бістро, а до складу громадського харчування – в основному лише їдальні, які діють при виробничих підприємствах, школах, університетах.

Поряд з цим Смірнова Н.В. [17] також зазначає, що діяльність підприємств та підрозділів харчування може бути організована як для отримання прибутку – комерційна сфера, так і з метою надання послуг харчування масового характеру за місцем навчання, лікування, роботи і т. ін. – некомерційна сфера.

Отже, діяльність у сфері ресторанного господарства передбачає функціонування підприємств, як з метою отримання прибутку, так і без цієї мети, оскільки з метою гармонізації чинних нормативних документів до вимог законодавства Європейського Союзу термін “громадське харчування” замінено на термін “ресторанне господарство”.

Виходячи зі змісту Змін №1 ДСТУ 3862-99 "Громадське харчування. Терміни та визначення" [7] можна говорити про те, що поняття "громадське харчування" та "ресторанне господарство" є ідентичними. Точку зору щодо того, що підприємства громадського харчування функціонують без мети отримання прибутку вважаємо не доцільною.

За думкою дослідників, підприємства ресторанного господарства діють з метою отримання прибутку та одними із головних підприємств цієї групи є ресторани. На основі аналізу трактування поняття "ресторан" у довідковій та навчальній літературі було встановлено, що у навчальній літературі набуло широкого поширення трактування поняття "ресторан" як об'єкта ресторанного господарства, в довідковій літературі – підприємство громадського харчування. Тобто, це також підтверджує те, що поняття "громадське харчування" та "ресторанне господарство" є тотожними.

Ця думка підтверджується висловами деяких дослідників. Так, О.М. Артемова, О.Г. Владимірова зазначали: "Громадське харчування включає в себе комерційні підприємства різних форм власності, об'єднань за характером переробки сировини і продукції, яка виготовляється, організації виробництва та форм обслуговування клієнтів. У громадському харчуванні функціонують різні типи підприємств: ресторани, кафе, їдальні, бари та кафетерії" [1, с. 5].

Завданням громадського харчування є обслуговування різного контингенту споживачів та надання їм послуг [1, с. 5].

Мунін Г.Б., Карягін Ю.О., Роглев Х.Й., Руденко С.І. визначили, що ресторанне господарство включає: кухню, ресторан, бари, кафе, секцію прибирання внутрішніх приміщень і миття посуду, відділ обслуговування масових заходів [10, с. 377].

Тобто, складові ресторанного господарства та громадського харчування є ідентичними.

Ресторанне господарство – це сукупність підприємств різних організаційно-правових форм і громадян

підприємців, які займаються виробництвом, реалізацією та організацією споживання продукції [13]. Ключовими словами в цьому визначенні є "...сукупність підприємств різних організаційно-правових форм...", тобто до цього поняття входять не лише заклади громадського харчування основною метою яких є отримання прибутку (підприємства ресторанного бізнесу), але й заклади некомерційного типу, метою яких є задоволення соціальних потреб. До таких закладів харчування некомерційного типу належать їдальні на великих підприємствах чи установах, діяльність яких призначена лише для надання послуг з харчування за прийнятну для працівників ціну.

Сьогодні, коли Україна намагається увійти до системи світової економіки, в умовах ринкових відносин і діяльності приватних підприємств громадського харчування, доцільно застосувати загально прийнятну у світовій практиці термінологію – "ресторанне господарство" або "ресторанний бізнес".

У ході дослідження поняття бізнес виявлено різні за формулюванням терміни, проте всі вони мають три спільні ознаки. По-перше, всі вчені визнають бізнес економічною діяльністю; бізнес, на їх думку, не повинен суперечити чинному законодавству та метою бізнесу є отримання прибутку. Погоджуємося з такими ознаками, адже вважаємо їх фундаментальними у визначенні цього поняття. В ході проведеного дослідження визначено, що до сфери ресторанного господарства входять підприємства різних організаційно-правових форм, метою функціонування яких не завжди є прибуток. Виходячи із цього, власне бачення та трактування цих понять наведено на рис. 1.

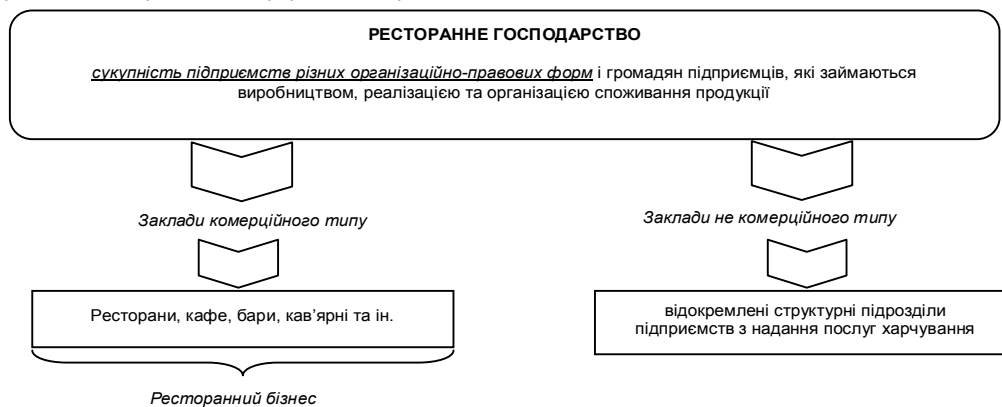

Рис. 1. Місце ресторанного бізнесу в сфері ресторанного господарства

Отже, в процесі дослідження встановлено, що діяльність у сфері ресторанного господарства включає не лише підприємства, метою яких є отримання прибутку, але й підприємства, діяльність яких не передбачає досягнення такої мети. У зв'язку з цим підприємства першої групи слід віднести до ресторанного бізнесу, оскільки їх основною метою діяльності є отримання прибутку.

З огляду на зазначене, вважаємо, що під ресторанним господарством слід розуміти вид

економічної діяльності суб'єктів господарської діяльності щодо виготовлення та продажу продукції власного виробництва та купівельних товарів, які призначені для споживання на місці, з організацією дозвілля або без нього.

Проаналізувавши існуючі класифікації закладів ресторанного господарства пропонуємо узагальнену класифікацію, яка максимально враховує всі їх види (рис. 2).

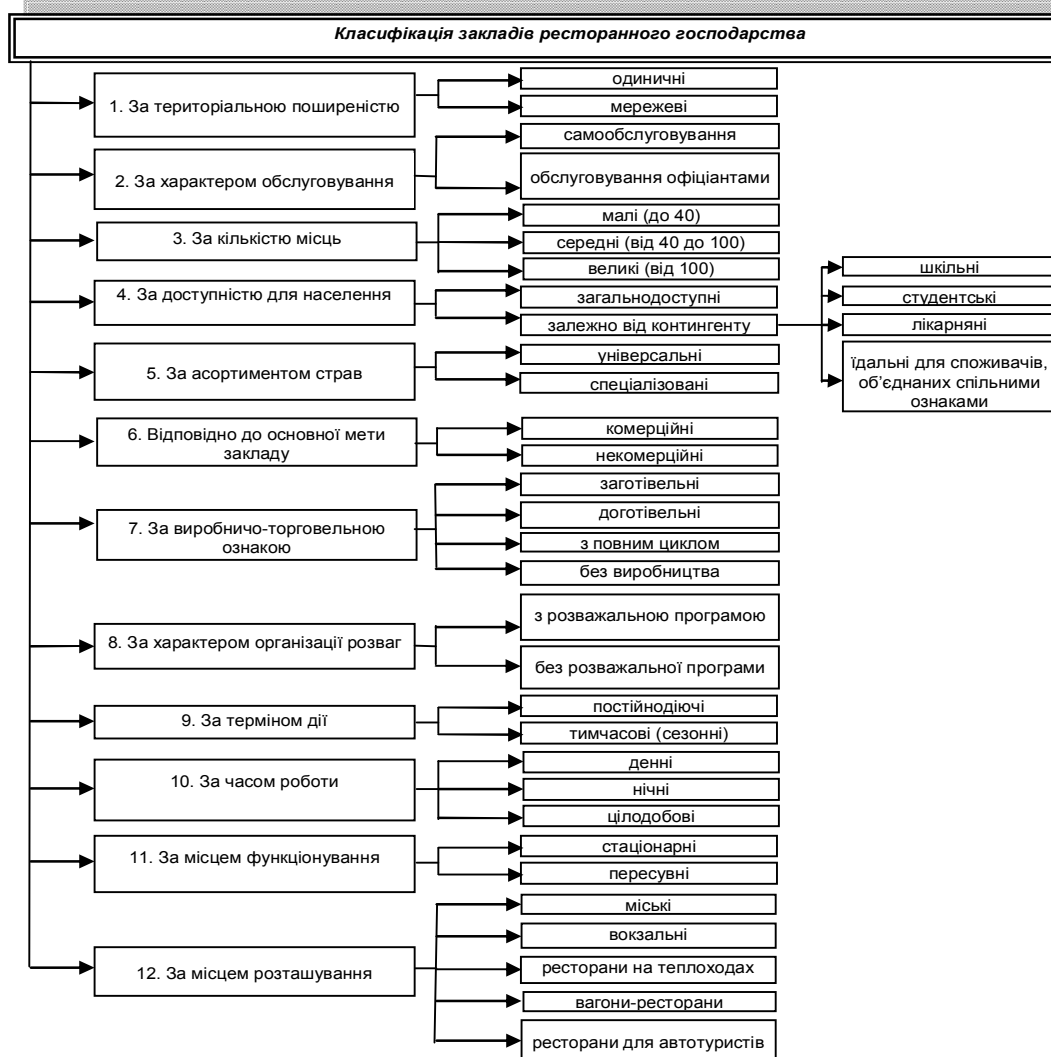

Рис. 2. Узагальнена класифікація закладів ресторанного господарства

Отже, на рис. 2 представлено 12 класифікаційних ознак закладів ресторанного господарства, що свідчить про те, що з розвитком наукового прогресу збільшується і кількість різноманітних видів закладів ресторанного господарства.

Із узагальненої класифікації закладів ресторанного господарства виділено саме ті, що безпосередньо впливають на бухгалтерське відображення операцій з реалізації ресторанних послуг (табл. 1).

Таблиця 1. Види закладів ресторанного господарства для цілей бухгалтерського обліку

№ з/п	Характер впливу на бухгалтерський облік	Класифікаційна ознака	Вид закладу ресторанного господарства	Характеристика
1	Безпосередньо впливають на бухгалтерський облік	За характером обслуговування	самообслуговування, обслуговування офіціантами	Від наявності офіціантів у штаті закладу ресторанного господарства залежать наявність та розмір додаткових витрат на оплату їх праці та інші відповідні виплати. В бухгалтерському обліку відобразатимуться додаткові операції з оплати цих послуг
		За виробничо-торгівельною ознакою	заготівельні, доготівельні, з повним циклом, без виробництва	Вказані види впливають на наявність та відсутність витрат пов'язаних із виробництвом готової продукції, склад собівартості виготовлених страв, наявність витрат пов'язаних із нарахуванням і виплатою заробітної плати працівникам виробництва (кухні)
		За характером організації розваг	з розважальною програмою, без розважальної програми	Від наявності розважальної програми закладу ресторанного господарства залежать наявність та розмір додаткових витрат на їх понесення
		Відповідно до основної мети діяльності закладу	комерційні, некомерційні	Види за такою класифікаційною ознакою впливають на: формування фінансового результату, розподіл прибутку та інвестування за рахунок прибутку
2	Опосередковано впливають на бухгалтерський облік	За територіальною поширеністю	одиничні, мережеві (мережа ресторанів)	У випадку наявності мережі ресторанів складається консолідована фінансова звітність

Згідно із запропонованою класифікацією, належність закладу до певного виду господарства може здійснювати як прямий (безпосередній) так і опосередкований вплив на систему бухгалтерського обліку підприємств ресторанного господарства. Так, безпосередній вплив на бухгалтерський облік можуть здійснювати види закладів ресторанного господарства, які можна класифікувати за такими ознаками: за характером обслуговування, за

виробничо-торгівельною ознакою, за характером організації розваг та за основною метою діяльності закладу. При чому, вплив поширюється як на формування вартості страв, так і на склад первинних документів, кореспонденцію рахунків. Види закладів ресторанного господарства за територіальною поширеністю впливають опосередковано. Цей вплив проявляється через особливості складання звітності закладами ресторанного

господарства. Тому, при побудові методики облікового відображення господарської діяльності підприємств ресторанного господарства слід обов'язково враховувати особливості діяльності конкретних підприємств цієї галузі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз теоретичних досліджень показав, що на сьогодні не сформувалося єдиного підходу до назви цієї галузі діяльності. На сьогодні широко використовуються такі поняття як "громадське харчування", "ресторанний бізнес", "ресторанна справа", "ресторанне господарство". Неправильне розуміння сутності цих понять призводить до необ'єктивного сприйняття специфіки цієї сфери. Проведене дослідження дало можливість встановити, що сутність понять "громадське харчування" та "ресторанне господарство" є однаковими, на основі чого вважаємо, що їх можна ототожнювати. Крім того, застосування терміну "ресторанний бізнес" є не досить доцільним, оскільки бізнес передбачає основною метою функціонування отримання прибутку, а заклади цієї сфери не завжди передбачають таку мету. Тому, ключове поняття, яке будемо застосовувати в подальших дослідженнях це "ресторанне господарство".

Під ресторанним господарством слід розуміти вид економічної діяльності суб'єктів господарської діяльності щодо виготовлення та продажу продукції власного виробництва та купівельних товарів, які призначені для споживання на місці, з організацією дозвілля або без нього.

Запропонована класифікація підприємств ресторанного господарства для цілей бухгалтерського обліку дасть можливість у подальшому використовувати її для удосконалення існуючої методики бухгалтерського відображення діяльності підприємств досліджуваної галузі.

На основі дослідження різноманітності типів, класів та видів закладів ресторанного господарства можна зробити висновок, що на сьогодні існують суттєві розбіжності між організаційно-економічними особливостями таких підприємств та підрозділів харчування. Відповідно, існують відмінності та особливості в методиці обліку для різних видів підприємств цієї сфери.

Список використаної літератури:

1. *Артемова Е.Н.* Планирование на предприятиях ресторанного бизнеса: учеб. пособие / Е.Н. Артемова, О.Г. Владимирова. – М.: Издательский центр "Академия", 2011. – 176 с. – (Ресторанный бизнес). 2. *Архіпов В.В.* Організація ресторанного господарства: [навч. посібник] / В.В. Архіпов – К.: Центр учбової літератури; Фірма "Інкос", 2007. – 280 с. 3. *Воробйова Н.П.* Управління рекламною діяльністю підприємств ресторанного господарства: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами" / Н.П. Воробйова. – Донецьк, 2008. – 19 с. 4. *Горностаєва В.* Облік витрат і доходів у закладах ресторанного господарства: міжнародна науково-практична конференція. Частина 2. ["Концепція розвитку бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту в умовах міжнародної інтеграції"] / Горностаєва В. – Київ – 2005. – 92-94 с. 5. *Дзюба Н.* Особливості обліку в закладах ресторанного господарства: [Електронний ресурс] / Н. Дзюба – Режим доступу: <http://www.nibu.factor.ua/ukr/golden/doc.html?id=2083> 6. *Захарчук Т.* Управління та організація обліку витрат підприємств громадського харчування: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та аспірантів ["Перспективи економічного розвитку України в контексті євроінтеграційних процесів"] / Т. Захарчук, І.Комборот. –

Київ. – 2006. – 401-403 с. 7. Зміна №1 ДСТУ 3862-99 "Громадське харчування. Терміни та визначення" Затверджено та надано чинності наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 29 жовтня 2003 р. № 185. <http://document.org.ua/restoranne-gospodarstvo.-termini-ta-viznachennja.-nor2733.html> 8. *Коваленко А.* Облік у ресторанному бізнесі / Анатолій Коваленко // Баланс. – № 12 (946). – 2010 р. – С. 14-22. 9. *Козловський С.В.* Система показників оцінки в управлінні рухом кадрів підприємства сфери ресторанного бізнесу (на прикладі ресторану "МакДональдз" м. Вінниці): збірник наукових праць ["Економіка: проблеми теорії та практики"] / С.В. Козловський, С.В. Семенюк, О.М. Кудирко – Дніпропетровськ. – 2004. – 1134-1135 с. 10. *Мунін Г.Б.* Менеджмент готельно-ресторанного бізнесу: [навч. посібн.] / Г.Б. Мунін, Ю.О. Карягін, Х.Й. Роглев, С.І. Руденко; під загальною редакцією М.М. Поплавського і О.О. Гаца – К.Кондор, 2008. – 460 с. 11. *Новодворська В.В.* Удосконалення методики контролю витрат в підприємствах громадського харчування: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Ч. 2. ["Обліково-аналітичні системи: глобальний і національний аспекти"] / В.В. Новодворська, С.В. Присяжних, В.І. Волинець – Полтава. – 2006 – 61-63 с. 12. *Панасенко Н.* Удосконалення обліку витрат виробництва в підприємствах ресторанного господарства: збірник міжнародних тез. V Міжнародна науково-теоретична конференція студентів, аспірантів і молодих вчених ["Соціально-економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть"] // Н.Панасенко, В.Новодворська. – 2007. – 266-268 с. 13. *Ресторанне господарство: [Електронний ресурс].* – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Ресторанне_господарство 14. *Романків І.Я.* Проблемні аспекти обліку витрат на підприємствах ресторанного господарства матеріали першої Міжнародної науково-практичної конференції ["Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності у сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці"], (Ужгород, 26-28 квітня 2010 р.) / І.Я. Романків: // М-во освіти і науки України, Ужгородський національний університет. – Ужгород: УжНУ, 2010. – С. 256-257. 15. *Сало Я.М.* Організація обслуговування населення на підприємствах ресторанного сервісу. Ресторанна справа. Довідник офіціанта / Я.М. Сало – Львів: Афіша – 2007. – 301 с. 16. *Скавронська І.В.* Пріоритетні напрямки розвитку ресторанної справи України в контексті світового досвіду / І.В. Скавронська // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету "Економічні науки". Випуск II (34). – Чернівці, 2009. – С. 232-244. 17. *Смірнова Н.В.* Облік в ресторанному господарстві: організація і методика: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 "Бухгалтерський облік, аналіз і аудит" / Н.В. Смірнова. – Київ, 2006. – 20 с. 18. *Тетянич Л.* Облік харчування працівників закладу ресторанного господарства / Любов Тетянич // Головбух. – 2006. – № 47 (596). – С. 24-27.

СТОЛЯРЕНКО О.М. – кандидат економічних наук, доцент Житомирського державного технологічного університету.

ЩЕРБЕЛЬОВА Н.П. – магістрант Житомирського державного технологічного університету.

Стаття надійшла до редакції 01.11.11 р.